

NATURTURIST NORDJYLLAND

NATURTOURIST NORDJUTLAND

HOME

pdf

Oversigt

Naturlinks

Turistlinks

Søg

Mail

Åsted ådal

Frederikshavn kommune

Afstand fra Frederikshavn 10 km.

Privatejet, fredet område på 136 ha.

Offentlig adgang.

Hunde må ikke medtages i Åsted ådal.

Afmærkede ruter på 2, 3 og 4 km.

P-plads med information ved Ravnshøj, Favrholt og øst for Åsted Kirke.

Landskab og geologi

Åsted å er et ca. 12 km langt tilløb til Elling å. Åen har et gennemsnitligt fald på 3-4 meter pr. km, hvilket er usædvanligt meget efter dansk målestok. Den udspringer i morænebakkerne mellem Gærum og Stenhøj.

For ca. 15.000 år side, medens isen smeltede bort i Nordjylland, lå landet stadig dybt nedsænket, og Vendsyssel var opdelt i én stor og en række små øer, omgivet af det iskolde Yoldia-hav. Fra Ravnshøj og sydpå har ishavet som en fjord trængt ind i det bakkede landskab, som lå blottet efter isen. Fjorden er blevet fyldt op med ler, silt og sand, og det er i denne flade, gamle fjordbund, Åsted å har skåret sig ned i takt med at landet hævede sig. Den gamle fjordbund ligger i dag 45 - 50 meter over havet og afspejler den kolossale landhævning, der er sket - og stadig sker - siden istiden. Det fredede område ligger på det snævreste sted i ådalen med stejle skråninger og skrænter ned mod åen.

Karakteristisk for et så kuperet område bryder grundvandet frem talrige steder på og ved foden af bakkerne og danner sumpkilder, hvorfra vandet samler sig i små kildebække.

Både morænebakkerne omkring Favrholt hede og de gamle isfjordsaflejringer er meget sandede og stedvis med mange sten. Den magre jordbund påvirker både vegetationen og har haft indflydelse på områdets anvendelse gennem tiderne.

Åsted å er ureguleret og løber som naturvandløb, der får lov at passe sig selv. Ellesumpen langs åen med de mangestammede træer blev sidst stævnet under 2. Verdenskrig.

Åsted å har en række små tilløb, der udspringer i sumpkilder langs ådalens skrænter. Kildebækkene har en rig fauna af smådyr.

Plantelivet

Da en del af ådalen blev fredet i 1939 var store dele af området præget af græssede overdrev, græsningsskov og hedearealer samt enge langs åen. Siden er der sket en omfattende tilgroning i takt med at den traditionelle drift af ådalen er ophørt. Fredning og naturpleje har ikke kunnet dæmme op for denne udvikling. I dag er det skoven, der præger fredningen.

Skovene er meget varierede og spænder fra sumpskove af stævnedede Rød-El over Hassel, Birk, Eg og store partier med tidligere stævnet Bøg ("røllebøge") til plantninger med Rød-Gran. Dele af tilgroningsskoven har aldrig været rørt og afspejler "naturens gang", når menneskets anvendelse ophører. Endvidere er 25 ha i 1993 udlagt som "urørt skov", hvor skovdriften er ophørt. Det er her muligt at følge, hvordan en "moderne urskov" udvikler sig, både i skoven men også på tilgrænsende mark- og hedearealer, som hurtigt gror til.

I den nordligste del af fredningen findes stadig et større afgræsset område med overdrev og enge, hvor man kan få et indtryk af tidligere tiders landskab. Dele af arealerne gødes desværre, men enkelte steder findes en rig overdrevsflora med f.eks. Plettet Gøgeurt. Overdrevene har også stedvis en meget artsrig svampeflora. Der er fundet 22 arter af vokshatte, der især er knyttet til overdrev. Kun 11 andre overdrev i Danmark har 22 eller flere arter, så Åsted ådal er her i særklasse.

Sumpskove med Rød-El og den dertil knyttede urteflora med bl.a. Milturt er en naturtype, som er sjælden og truet på

Copyright Kort- og matrikelstyrelsen

Dyreliv

De mange forskellige naturtyper i ådalen medfører et rigt dyre- og fugleliv. Over 50 forskellige fuglearter er registreret i ådalen, bl.a. Rødrygget Tornskade, Skovhornugle, Stor Flagspætte og Duehøg. Overdrevene, heden og de enge, som er under tilgroning, har en rig sommerfuglefauna med bl.a. Seksplettet Køllesværmer, Metalvinge, Græs-Randøje, Humleæder og Eng-Blåfugl. Endelig er det varierede område grundlag for en stor bestand af råvildt, hvis græsning ikke er uden betydning for opretholdelsen af de lysåbne plantesamfund.

En stor del af skoven indenfor fredningen er udlagt som "urørt skov". Skovdriften er ophørt, og væltede træer skaber "lysbrønde", som giver ny opvækst af urter, træer og buske.

europæisk plan. De store ellesumpe, som har været brugt som stævningskov gennem århundreder, har betydet at Åsted ådal i dag er udlagt som et særligt EU- habitatsområde.

Favrholt hede rummer stadig mange forskellige hede- og overdrevsplanter, selvom heden langsomt gror til med træer og buske.

Kulturhistorie

Åsted ådal har formodentlig gennem århundreder fungeret som overdrev, d.v.s. uhegnet græsningsområde, for landsbyerne Åsted og Favrholt. Dyrkningssystemet har været et såkaldt græsmarksbrug, hvor indmarken tættest ved landbyen blev gødet og dyrket intensivt, udmarken længere borte lå brak i længere perioder og endelig lå overdrevene og hederne i ådalen, hvor man aldrig dyrkede jorden, men lod kreaturerne græsse under opsyn af hyrder. Stendiger og gærder holdt dyrene ude fra de dyrkede marker. Enkelte diger er bevaret, bl.a. langs ådalens overkant ved "Steneng" i fredningens NV-lige del.

Åsted ådal ligger i Åsted sogn, der også omfatter Favrholt. Sognestrukturen i Danmark blev opbygget i perioden 1100-1200, hvor et sogn som minimum skulle have befolknings- og produktionsgrundlag nok til at have egen kirke og præst. Jo magrere jorde, jo større sogne. Åsted sogn hører arealmæssigt til de største i Danmark.

Når man færdes i ådalen, finder man tegn på, at der trods alt har været menneskelig aktivitet gennem tiderne. Adskillige hulveje og gamle vejspor viser, at kørende adgang til ådalen var nødvendig. Dels krydsede vejen mellem Åsted og Favrholt tidligere ådalen, men også behovet for at hente brænde i ellesumpen og bøgeskoven, hø på engene og lyngtørv og lyng på heden gav færdsel.

Milturt er karakteristisk for ellesumpen, hvor den står i tætte bestande langs åen og de mange kildebække.

Information

Ingen.

